

बुढ़वंत कोली

रुमित्रा तांबा

बुदवंत कोलो

सुमित्रा तांबा

बुदवंत कोलो

© लेखक : सुमित्रा तांबा

प्रकाशन क्रमांक : 212

1998

प्रकाशक :

प्रभाकर द. भिडे

राजहंस वितरण, 1-मीनाक्षी बिल्डिंग,

डॉ. व्होल्फांगु द सिल्व्ह मार्ग,

पणजी - 403 001

छपाई :

राजहंस ऑफसेट, पणजी.

मुखपृष्ठ आनी सजावट :

गंगाराम परब

मूल्य :

1998 - 10/- रु.

1999 - 10/- रु.

2000 - 13/- रु.

बुदवंत कोलो

एका रानांत एक कोलो रावतालो. एक दीस रानांत भोंवता आसतना ताका एक पोरणें घर दिसलें. ताजें दार सताड उकतें पळोवन तो भितर सरलो. ताणें हेवटेन तेवटेन पळयलें. भितर कोण एक नाशिल्लो.

इतल्यांत “कोण रे थंय ?” म्हणून ताणें राकेसाचो आवाज आयकलो. “राकेस सो दिसता” म्हणून ताणें थंयसून धांव मारपाचो यत्न केलो. तो इतल्या नेटान धांवलो, राकेस आनी ताजी टक्कर जावन राकेस सकयल पडलो आनी तेच बरोबर ताणें हाडिल्ल्या दोन मेंढरांचें सावजूय ताज्या हातांतल्यान सुटून सकयल पडलें.

सगली सकाळ वगडावन आपणें धरून हाडिल्ल्या मेंढरांनी आपल्या हातार तुरी दिली म्हणून राकेस बेजार जालो. आपूण त्या कोल्याक नाच्च करतलों म्हणून कोलो गेल्लो ते दिशेन तो धांवत सुटलो.

राकेस फाट धरुंक लागला म्हणून कोल्याक समजलें, आनी तोय बी जाता तितले बेगीन धावंक लागलो. धांवतां धांवतां ताका मुखार रेंवट वाट दिसली आनी फुडें कशें वचप म्हणून तो थोडो वेळ येवजूंक लागलो. इतल्यान राकेस थंय पावलो.

“आं! एकदांचो मेळ्ळो” ताणें म्हळें. “कोणा संबंदान उलयता तूं?” कोल्यान पिशें पांगुरलें.

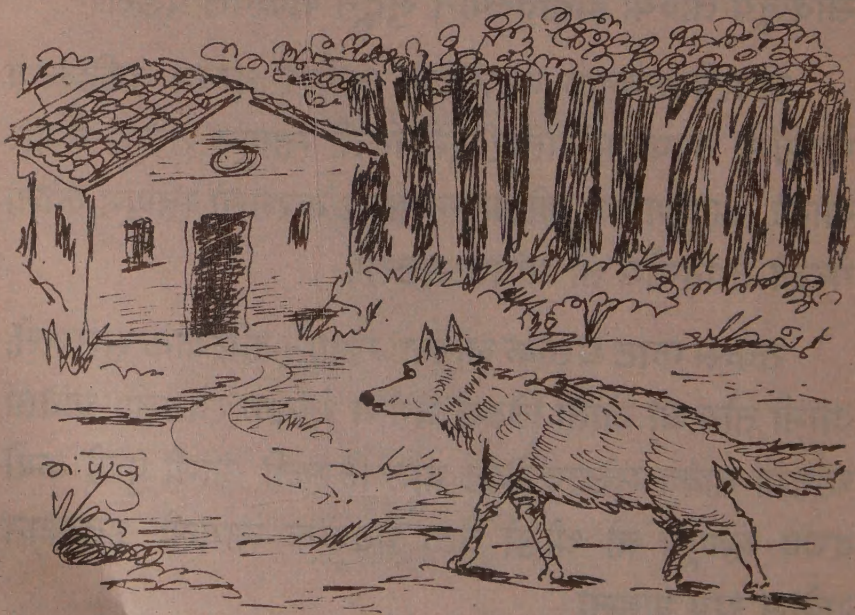
“सामको सादो भोळो म्हणून दाखोवं नाका. म्हज्या घरांत लिपिल्लो तो तूंच मरे कोलो?”

“तशे हांगा खूबशे कोले आसात,” अशें कोल्यान म्हळें आनी ताका एक युक्ती सुचली.

“तूं रेंव फाफुडपी कोल्याक सोदता? जाल्यार तो हांवूच” कोल्यान सांगलें.

“रेंव फाफुडपी कोलो?” राकेसान अजाप प्रगटायलें.

“तूं म्हाका रेंव फाफुडूंक शिकयता?” राकेसाच्या ह्या प्रस्नाक कोल्यान हयकार दिलो.

“तशें जाल्यार फाटल्यान घूव आनी हांव सांगसर रेंव उसतुपाक लाग”, अशें म्हणून राकेसान फाट परतितकच कोल्यान ताज्या हातार तुरी दिली.

“हांवें रेंव काडल्या ती पुरो ?” कांय वेळान राकेसान विचारलें. कांय जाप ना म्हणून फाटीं घुंवन पळय जाल्यार थंय कोलो नाशिल्लो. आपल्याक फटयलो म्हणून राकेसाक खूब राग आयलो. आनी “हांव ताका सोडचोंना” अशें म्हणून राकेस ताजे फाटल्यान परत धांवपाक लागलो.

धांवतां धांवतां ताका एक झाडापोंदा कोलो रात्रीर बुडकुलो दवरून किदें तरी चाळटना दिसलो. राकेस ताजे म्हण्यांत गेलो आनी म्हळें, “हांवें तुका परतून धरलो.”

“म्हाका तूं तो कोलो समजला दिसता जो आतांच हांगासून धांवत गेला. तो खंय रावता तें हांव जाणां. तूं मातसो रावशी जाल्यार हांव तुका ताज्या घराकडेन व्हरतां. हेत्या खडपार मातसो बस. तितले म्हणसर हांव हें गोम तयार करतां.” कोलो सांगतालो तें राकेसाक खरेंच दिसलें आनी तो वचून त्या खडपार बसलो. ताका पयलींच कोल्यान गोम लावन दवरिल्लें. “म्हजें काम जालें,” म्हणीत कोलो धांवत सुटलो.

“खंय धांवता रे ? खंय धांवता रे ?” म्हणीत राकेस उठपाक लागलो, पूण ताजे कपडे खडपाक दशिल्ल्यान ताका सडसडीत उठपाक येना जालें. पूण कशी तरी

आपली सुटका करून तो कोल्या फाटल्यान धांवलो. “हांव ताका काबार केलेबगर रावचोंना. हो पळय तो बसला थंय.” अशें म्हणीत राकेस कंडो विणटालो त्या कोल्या म्हऱ्यांत गेलो. “परतून तूं म्हाका मेळ्ळोच न्हय ?” राकेसान विचारलें. “हय, शेवटाक तुवें म्हाका धरलोच न्हय ? तशें जाल्यार मातसो राव हो कंडो विणसर. मागीर तूं जायतें कर म्हाका.” कोल्यान अशें सांगिनाफुडें राकेस मातसो थारपाक तयार जालो.

जेन्ना ताजो कंडो विणून तयार जातलो तेन्ना ताका हांव हेत्या कड्यावयल्यान धुकलून उडयतलों आनी हो कंडो म्हाका मेळटलो, राकेसान आपल्या मनाक समजायलें. “कंडो तयार जायत आयला. पूण तो वाऱ्यान उबूंक शकता. तेन्ना मातसो भितर वचून हांव तो विणसर घट धरून बस”. राकेसाक खरेंच दिसलें आनी कोल्याच्या सांगण्यावयल्यान कळाव लायनासतना तो कंड्यांत वचून बसलो. “आतां चड वेळ लागचोना” कोल्यान सांगलें. कंडो विणून जेन्ना कोलो ताजें तोंड धापूंक लागलो तेन्ना “आरे, आरे म्हाका भायर येवपाक तुवें वाटूच दवरूंक ना मरे. आरे, कोल्या” राकेस भायर सरपाक धडपडूंक लागलो. पूण कोल्यान त्या कंड्याचें तोंडूच बंद करून उडयलें आनी “कंडो तुकाच दवर” अशें म्हणून ताका कड्यावयल्यान धुकलून दिलो. अशे तरेन त्या धूर्त कोल्यान राकेसापासून आपली सोडवणूक केली.

भाटकार अक्कल शिकता

कांय वर्सा पयलीं एका खेड्यांत एक गिरेस्त भाटकार रावतालो. ताजी शेताची एक जमीन आशिल्ली. त्या शेतांत वावुरपाक तो नोकर चाकर दवरतालो. पूण दोन चार दीस काम करतकच ते वावराडी काम सोडून वताले. भाटकाराक सदांच तांच्यांत दोश दिसतालो. एक तर तेच सोडून वताले ना जाल्यार तो तांकां धांवडायतालो. थोडेच बावडे उरताले, ते पिरंगत काम करताले.

एक वेळ असो आयलो, भाटकाराक कोणूच नवो चाकर मेळना जालो. ताच्या खेड्यांतलो कोणूच मनीस तागेर कामाक रावपाक तयार नाशिल्लो.

एक दीस एक तरणाटो ताच्या दारांत आयलो. ताच्या कपड्यांवयल्यान तो गरीब कसो दिसतालो. गिरेस्त भाटकाराक दिसलें आपूण ताचेकडल्यान चडांत चड काम उण्यांत उण्या पगारांत करून घेतलों म्हणून.

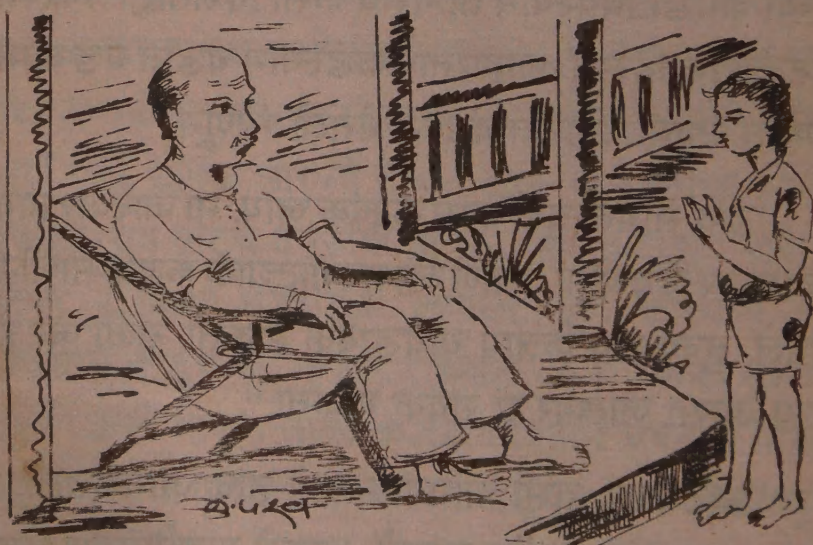
“हांव सांगतां तशें काम करूंक जाय. ना जाल्यार हांव तुका पगार दिवचोंना.” ताणें त्या तरणाट्याक कडकसाणीन सांगलें. तुका हांव केन्नाय धांवडावंक शकतां. तुका जर हें मान्य आसा जाल्यार तूं रावंक शकता.”

“भाटकारा, तुमी सांगतात तशें हांव आयकतलों.” तरणाट्यान थंडसाणीन सांगलें. “म्हजे शक्तीप्रमाण हांव

काम करपाचो यत्न करतलो.” आनी तो त्याच दिस कामाक लागलो.

पयल्या दिसासावन तो तरणाटो वाजेनासतना काम करपाक लागलो. भाटकाराक पसून अजाप दिसलें. ताका दिशिल्लें, त्या तरणाट्याक चड काम दितकच तो विरोध करतलो. पूण तो तरणाटो मोनोच रावलो. ताका कशे रितीन पगार दियेनासतना धांवडावपाक मेळटलें हें तो चिंतूंक लागलो. चड दीस दवरल्यार ताका ताजो पगार दिवंचो पडटलो आशिल्लो.

दुसऱ्या दिसा सकाळीं ताणें त्या तरणाट्याक आपयलो आनी सांगलें, “हांगाच्यान लागींच एक दोंगर आसा, थंय खूब पाचवें तण आसा. थंय तूं गायक चरपाक व्हर. तुवे तिका थंय सोडल्यार जाता. तण तोडून तुवें तिका खावंक

दिवपाची गरज ना."

तरणाट्यान ते गायक दोंगरार व्हेली. तिका चरपाक सोडचे बदला, तिका एका झाडाक बांदली आनी तिका मारपाक लागलो. "चल पयलीं झाडार चड" तो आड्डलो. गाय झाडार कशी चडटली. तें जनावर हांबेवंक लागलें. पूण तरणाटो तिका थार नासतना मारीत रावलो. थंयच्यान वचपी लोक ताजीं फकाणां करूंक लागले. कांय जाणांनी ही गजाल भाटकाराक वचून सांगली. तो धांवत गायक बांदिल्ली थंय आयलो,

"हीं कसलीं पिशेपणां ?" तो आपल्या चाकराचेर तापार जालो. "तिका कित्याक मारपाक जाय तुका ?"

"ना भाटकारा, ही गाय आज्ञेचें पालन करिना. हांवें तिका तण खावपाक झाडार चडूंक सांगिल्ली पूण ती आयकना. पळोवया आतां आयकता जाल्यार " अशें म्हणून तो परत गायक मारूंक लागलो. भाटकार तापार जालो.

"बंद कर तें. म्हजोच गुन्यांव जालो. हांवें तुका दोंगरार धाडूंकूच जायनाशिल्लो. गायक परत व्हर, ताणें सांगलें.

"पूण तुमी म्हाका तिका हांगा हाडपाक सांगिल्लें. व्हरपाक न्हय. तुमी सांगिल्लें म्हाका तण काडपाची गरज ना म्हणून, ती आपले आपूण चरतली. पूण तिणें तशें

करपाक न्हयकार दिलो, हांवें तिका मारली आनी आतां तुमकां तिका हांवें घरा व्हेल्ली जाय ?”

भाटकार ताचें उलावणें आयकून अजाप जालो. ह्या पिसांटाक कसो धांवडावप हें तो चिंतूंक लागलो. दुसऱ्याच दिसा ताणें ताका आपोवन सांगलें. आमच्या घराच्या पाख्या वयले नळे भाजी रोवपाखातीर योग्य अशे रूंद आसात वयर चड आनी कसल्योय बियो रुजत घाल.” तो येवजितालो आपूण एक व्हड काम सांगता तें ताका करूंक येवंचेंना, आनी मागीर ताका कामावयल्यान काडपाक सोपें जातलें.

तो तरणाटो वयर चडलो आनी एक एक नळो फोडीत रावलो. कांय कुडके सकयल आशिल्ल्या भाटकाराचेर पडले.

“एSSS आवट्या कित्याक नळे फोडटा? तो तापलो.

“ते खूब घट आसात. बियांक मोव नळे जाय म्हणून हांव ते फोडटां.” तरणाट्यान सांगलें.

भाटकाराक आपली चूक कळ्ळी, “बरें, बरें, आतां सकयल यो.”

तरणाटो देंवपाक तयार जायना जालो.

“तुमी म्हाका वयर चडपाक सांगिल्लें म्हणून हांव

चडलों. पूण आतां सकयल येवंक जाय ?” ताणें प्रस्न केलो. कांय दीस अशेच गेले. भाटकार ताका धांवडावपाक आनीक युक्त सोदूंक लागलो.

दुसऱ्या दिसा ताणें ताका भोवच कठीण काम दिलें. ‘बियो रोयिल्ल्यो वतांत मरतात. तेन्ना त्यो वेंचून घेवन हांगा यो” ताणें फरमायलें.

बियो रोवपाक सोपें पूण त्यो एक एक वेंचपाक कठीण. चिंततां चिंततां तरणाट्याक एक युक्त सुचली. तो मुखेल दाराभोंवतणची वणत मोडपाक लागलो. त्या आवाजान भाटकार धांवत आयलो.

“हें आनी कितें करता ? पिशें लागलां काय कितें रे?” ताणें विचारलें.

“हांव हें दार रूंद करतां. तेन्नाच हांव तें शेत भितर हाडूंक शकतलों. तें शेत आरतें परतें जाल्यार सगल्यो बियो शिंपडटल्यो.” तरणाट्यान थंडसाणीन जाप दिली.

“पुरो कर तुजें तत्वगिन्यान” अशें म्हणीत भाटकार भितर वचून पयशांची एक पोती घेवन आयलो.

“घे हो तुजो पगार आनी केन्नाच परतून येवं नाका.” अशें म्हणून भाटकारान ताका धांवडावन घालो आनी सुटकेचो उस्वास घेतलो.

वाच्यावयलीं सपनां

खूब वर्सा पयली हस्तनापूर गावांत एक ब्राम्हणालो भुरगो रावतालो. ताचें नाव आशिल्लें हरिया. हरियाक बापूय नाशिल्लो. ताका कसलेच काम करपाक आवडनाशिल्लें. बेकार ठवय कसो हेवटेन तेवटेन भोवन आपलो दीस घालयतालो.

तो कसलेंच काम करिना ते पळोवन एक दिस आवयेन ताका म्हयान आपोवन विचारले, “म्हज्या पुता, असो वेळ कित्याक होगडायता ? कितेंय तरी काम कर, आनी पोट भरपाक शीक. तुका पोसपाक हांव सदांकाल आसचीना. ”

तसो
बेकार बसून
बसून ताकाय
बी वाज
आईल्लो देखून
तो कसलेंय
तरी काम
करपाक तयार
जालो. पूण

प्रस्न असो आशिल्लो कि कसलें काम करप?

तो ब्राम्हणालो भुरगो आशिल्लो खरो, पूण भटपण ताका येनाशिल्लें. सैनीक जावपाची धिटाय तर ताच्या आंगांत नाशिल्लीच. जातीन ब्राम्हण जाल्ल्यान कसलेंय मानायपणा सारकिले काम करपाक ताका कमिपणा दिसतालीं. देखून ताणें व्यापार करपाचे थारायले.

खूब वेळ येवजून आवयक ही खबर सांगिना फुडे, तिणे कितलेशाच जिनसांचीं नावां घेतली. “धान्या, कपडे, मसालो?”

आवयन सुचयल्ले जिनस विकपाक ताणे नकार दाखयलो आनी सांगलें, “हांव कांचेची चकचकीत कांकणां आनी मातयेची रंगीत आयदना विकतलों. ”

ताचे आवयन ताका माल विकतो घेवपाक पयशे दिले. ताणे पांटलोभर कांचेची आयदनां विकती घेतली आनी बाजारातल्या चोवकात आपलो माल सजयलो आनी गिरायकाची वाट पळेत बसलो.

जेन्ना सुर्याचीं चकचकीत किरणां कांचेचेर पडूंक लागलीं तेन्ना कांकणां चकचकूंक लागली त्यो काकणाच्या चकचकसाणेन, ताचे तकलेंकूय काय विचार चकचकले. आनी तो कल्पनेच्या झोंपाळ्यार धोलूंक लागलो. ताणे

येवजिलें. आज हांव हांचेर जो फायदो मेळयतलो. तांचेपासून हांव नकली मोतयां विकतीं घेतलो, आनी तांका खरीं म्हणून विकतलो.

हाचेपासून, म्हाका जायतो फायदो मेळटलो. त्या पयशांपासून, काय बोकड्यो घेतलों. दर स स म्हयन्यानीं तांगेर पिलां जातली आनी म्हगेर बोकड्याचे कळपूच आसतले....

बोकड्यो विकून मागीर, गायो घेतलों. तांकां पाडकां जातकच ती विकून, कांय म्हशी घेतलो. अशें करून मागीर म्हशीकुंय विकतलो,

म्हशी विकून जाल्ल्या फायद्यान घोडे घेवक शकतलों... जेन्ना तांगेर पिला जातली तेन्ना म्हगेर घोड्याची एक व्हडली पलटन आसतली. त्या घोड्यांक विकून खुबशे भांगर घेतलो.... त्या भांगरापासून जाल्ल्या फायद्यांत, दोंगरार एक म्हाल बांदतलों, थंय एक बरी बाग फुलयतलों...

सगले लोक म्हाका तोखेतले.... जेन्ना हस्तिनापुरचो राजा हे आयकतलो, तेन्ना तो खोशी जावन आपल्या चलयेची सोयरीक म्हाका घेवन येतलो... हांव पयली लग्नांक तयार जावचोना.... मागीर तो म्हाका खूब हुंडो दितलो... तेन्ना हांव लग्नांक हयकार दितलों.

लग्नाचे काय तेंपान आमगेर एक बरो भुरगो जातलो.

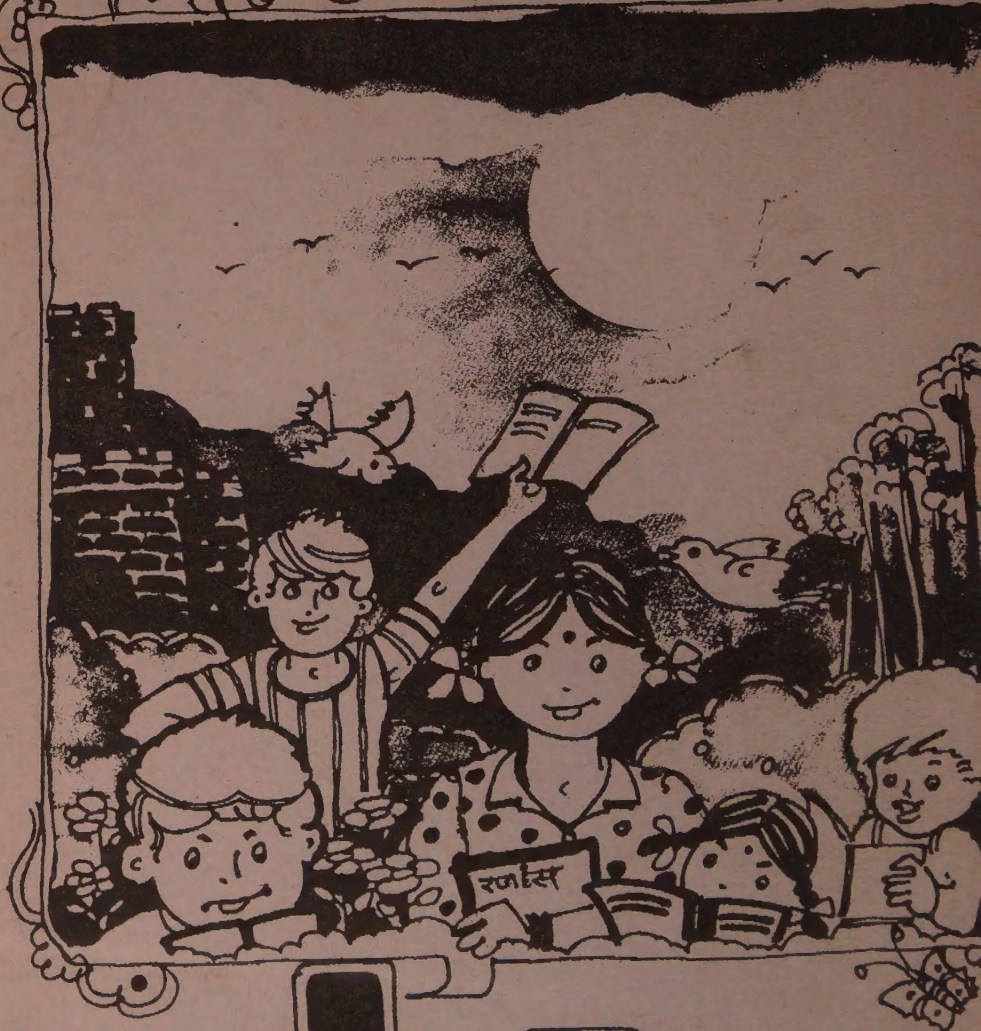
तो भुरगो
मातसो व्हड
जावन म्हजे
मांडयेर
बसून
खेळटलो....
हांव म्हज्या
म्हालाच्या
आंगणांत
बसून ताका

खेळूंक आपयतलों.... आमी खूब खेळटले. जेन्ना ताज्या
आडांगपणान हांव बेजारतलो, तेन्ना हांव ताचे आवयक
आपोवन हाडटलों आनी ताका व्हरपाक लायतलों. ती
कितेंय काम करता बी जायत जाल्यार, हांव जाग्यावयलों
उठून ताचेर अशी खोंट घालतलों कि ताची हाडांच
मोडटली.

तेन्नाच ताचे तकलेंत एक जोराचें ल्हार आयले तसो तो
खय्यानीच उठून उबो रावलो आनी तशें करूनूय दाखयलें.
ताणें आपल्या पाटल्याचेर अशी खोंट घाली कि कांच आनी
मातयेच्या जिनसाचे कुडके कुडके जाले. त्याचबरोबर
बाबड्याचीं सगली सपना कुडके कुडके जावन गेली.
बाबडो हरिया आशिल्लो तसो बेकार उरलो.

हीं भुवर्गीं
पांवरां कशीं
आनंद पिशीं
शब्दवर्नांत

राजहस वितरण

बऱ्या पुस्तकांची पंगत ! धवा आमची वंगत !!